

Oversættelse

Rigsombudsmanden på Færøerne

2016-18/lmj

Lagmandens nytårstale 2020

Kære færingar

Nu lysner det.

Både for et ukendt år og den kendte hverdag. Håbet er vågnet og bliver stadigt stærkere.

Da jeg sad her sidst, var der intet, der tydede på, at hele verden ville blive sat i undtagelsestilstand.

Men vi færingar ved, at gode tider og krisetider kommer og går – og skiftes til at påvirke vores liv og tilværelse.

Året startede godt. Men modgangen kom med vores forårsbebuder, vores nationalfugl, tjaldur (strandskaden).

Det er en påmindelse om, at vi kan have planer, hensigter og ønsker, men vi råder ikke over alting. Vi kan ikke beskytte os mod alting.

Og hvad kan vi så sige om det år, der er ved at rinde ud? Som havde så store konsekvenser for den enkelte, for fællesskabet og erhvervslivet?

Hvordan opsummerer vi det?

For mig står særligt ét ord stærkt. Et ord, som i generationer har kendetegnet livet på Færøerne. Det er ordet "tillid".

Tilliden er en af hovedårsagerne til, at det trods alt er gået så godt på Færøerne. Bedre end andre steder.

Vi har haft tillid til hinanden – og vi har haft fuld tillid til, at dette kunne vi også stå igennem.

Og nu, hvor det lysner igen, er min tillid til folket og fremtiden her i landet lysere end nogensinde.

Ikke alle har været enige med mig i, at løsningen på denne krise skulle bygges på tillid. "Det er for svagt", sagde man. "Vi må lovgive".

Som politiker er man vant til uenigheder. At argumentere for og imod er en del af et levende demokrati.

Men det her var anderledes. Særligt i starten var det svært at vide, hvad der var det rigtige at gøre.

Selvfølgelig har jeg været i tvivl. Vi kunne sikkert have gjort noget anderledes.

Selvom endnu en bølge lige har ramt os, er jeg i dag taknemmelig over, at sygdommen hidtil ikke har krævet nogen færøske ofre. Det var vores mål; det var vores håb, men vi frygtede samtidig det værste, fordi vi så, hvordan det stod til i verden omkring os.

De gode rådgivere anbefalede testning, opsporing og isolation. Det var denne effektive plan, som vi holdt os til. De endelige beslutninger var dog mine. Og jeg tager det fulde ansvar for det, der blev gjort.

Folk har moret sig over, at en person fra Vestmanna satte Færøerne ned i tempo.

Beslutningen var dog ikke nem. Det er ikke noget, en lagmand ønsker at gøre. Bede folk om at dreje nøglen, gå hjem og trille deres afsprittede tommelfingre.

Jeg ved, at mange særlige begivenheder blev aflyst i år: Fødselsdage, bryllupper og studenterfester. Jeg, som bør glædes over liv og festligheder, satte en stopper for det.

Mange traditionsbundne begivenheder blev aflyst. Påske- og julearrangementer. Undervisning, idræt, kirke- og menighedsliv og festivaler. Jeg, som bør opmuntre til alt dette, frarådede det.

Oveni dette kom alt det uventede: Begravelser "i stilhed" – og sygdom uden besøgende.

Jeg ved, at det har gjort ondt. Og min intention var det modsatte: At støtte virkelysten og opmuntre folk til at bruge deres evner; til at trives og udvikle sig.

Men vi gjorde, som vi gjorde, fordi vi var nødt til det. Og *jeg* holdt fast ved tillid og anbefalingerne.

For spørgsmålet om tillid eller kontrol rammer kernen i min overbevisning.

Viser du folk tillid, tager de ansvar og vokser med opgaven. Lysten til at finde nye løsninger vækkes.

Hvis man derimod detailstyrer alting, bliver folk utilfredse, og lysten til at løse opgaverne daler.

Det forgangne år har kun styrket min overbevisning om dette.

Folk har fulgt reglerne. Ikke af frygt for lov og straf, men af egen fri vilje – for at passe på sig selv og andre.

Og tilliden ligger i den færøske rygmarv.

Til tider er vi rygende uenige, men når det gælder, står vi sammen. For hvem har vi ellers – her ude i det voldsomme Atlanterhav?

Fra gammel tid har livet her været præget af skiftende vejr, skiftende fiskeri og svingende afgrøder.

Vi hjælper hinanden, fordi vi kender alvoren i at stå alene. Kun på den måde har vi klaret os. Og sådan er det fortsat.

Husene står ulåste. Glemmer vi pengepungen, regner vi med, at den dukker op igen urørt.

Man kan kalde det blåøjet. Men så alligevel ikke. For den betingelsesløse tillid har så mange gange bevist sit værd. Sådan er vi opdraget. Sådan opdrager vi vores børn.

Vi sætter en stor ære i at være pålidelige. Og vi forventer også af andre, at de lever op til vores tillid. Tillid er ikke noget, man giver og tager efter behov. Og bryder man tilliden, kan den tage lang tid at genopbygge.

Så når folk har spurgt, hvorfor vi KUN satser på anbefalinger på Færøerne, har jeg tænkt, at det er der sandelig ikke noget "kun" ved.

Vi har i år været verdens frieste befolkning i verdens bedste land, og dele af året har vi stort set levet, som vi plejer.

Selvfulgelig kunne vi have indført begrænsninger ved lov. Forbudt alle rejser. Gjort det strafbart at forsamles og indført udgangsforbud. Have sat folk i karantæne ved tvang.

Det gjorde man andre steder. Men hånden på hjertet – er det sådan et samfund, vi ønsker? Det er ikke mit mål.

Al lovgivning er en balancegang på en knivsæg. Det er klart, at vi har brug for love, men de skal være baseret på fornuft – ikke på hastværk og tankeløshed.

Her har det, at vi er et lille samfund, også været en fordel. Ofte bliver det set som en ulempe, men en lille skude er nemmere at manøvrere end en stor skude.

Alle har stået sammen, selv om anbefalingerne har kostet. Og vi har alle betalt en pris – fra den nyfødte til vores ældste. Nogle med savn og ensomhed. Andre økonomisk.

Dog har alle holdt ved. Alle led har vogtet om dem i risikogrupperne og om det færøske sundhedsvæsen som en læmole. Også de erhverv, som blev kastet ud i voldsomme bølger.

Samarbejdet mellem det private og det offentlige har været usædvanligt godt. Erhvervslivet har skænket millioner til forskning i tal og skyggetal, finansieret forskningsudstyr til sygehusene og stillet faciliteter til rådighed til forskning.

Vi har set en hjælpsomhed ud over det sædvanlige. Et bredt politisk samarbejde. Kirker og menigheder har bedt uafbrudt, og overalt har færingerne givet hinanden en hjælpende hånd.

Vi har set, hvilken betydning, hver eneste person har. Hvor hurtigt vi kan gøre en forskel for andre. Men også hvor hurtigt blot én uforsigtig person kan påvirke andre.

Men når truslen igen er steget, har alle alligevel stået sammen og fået stoppet smitten. Vi har tilpasset os og fået det bedste ud af situationen.

Og selv om nogle har været uenige, foruroliget og villet ønske, at vi handlede anderledes, er alt dog gået fredeligt for sig.

Den grundlæggende tillid er ikke skyllet bort, selv om bølgerne jævnligt er væltet ind over os.

Det bør vi ikke tage for givet, for mange steder er det derimod mistillid, der præger det forgangne år.

Mistillid til politikerne, befolkningen, sundhedsmyndighederne, love og systemer.

På Færøerne havde vi kommunalvalg. Da stemmerne var talt op, satte ingen spørgsmålstegn ved, hvorvidt resultatet nu var korrekt.

I år har vi set, at det ikke gælder alle steder. En sådan mistillid skaber dybe kløfter i det skrøbelige demokrati. For demokratiet er kun så stærkt, som tilliden til det er.

På Færøerne er demokratiet stadig stærkt, fordi den grundlæggende tillid fortsat er intakt.

Og i det store og hele står vi i en god situation, nu hvor vi åbner kalenderen til et nyt, ubeskrevet år.

Nu er vi begyndt at vaccinere. Landskassen var ikke så utæt, som vi frygtede, idet året gik bedre, end vi havde forventet i foråret. Vi gav hjælpepakker, men holdt også igen for at have noget at stå imod med, såfremt ringene ville brede sig videre ind i det nye år. Og skole-, sundheds- og socialvæsen skal fortsat være blandt de bedste. Det skal vi forsat have råd til.

Politisk tager vi igen fat i det planlagte arbejde, som vi satte til side i foråret. Boligudfordringen, færdsel i udmarken, fangstafgifter – og den grønne omstilling. I år har vi set, at naturen og økosystemet restituerer, hvis mennesket begrænser udnyttelsen. Det er endnu ikke for sent, men ændringen skal ske nu.

Det færøske erhvervsliv har det samlet set godt. For nogle blev året tungt, mens andre satte rekorder. Færingerne har handlet og rejst herhjemme, og jeg tror på, at det snart vil skrumpe ind i de fyldte fiskelagre. For vi ved, at med vaccinen begynder livet – også erhvervslivet – at ligne sig selv igen.

Men vi har stigende problemer – særligt blandt de unge. Narkotikasmuglere har sat sig for at sælge deres gift til den færøske ungdom, og flere unge kæmper desuden med manglende selvtillid, tillid til samfundet og til fremtiden. Det skal tages alvorligt.

Der åbnes nye muligheder med de tre nye tunnelsudgange, som binder land og folk tættere sammen.

Og i år har vi set, hvor sammenvokset verden er. Noget, der starter i Kina, kan hurtigt lægge Færøerne ned. Men på trods af, at vi i år har været afskåret, har vi solgt til EU, Rusland, Kina og USA – og vi vil fortsat udvikle samhandlen i hele verden.

Mulighederne er gode, da vi ikke længere er en yderkant på landkortet. Vi er et centrum. Konkurrencen mellem stormagterne giver os en nøgleposition. Men vi må selv tage styringen og drage fordel af situationen. Færøerne er en del af den vestlige verden. Via rigsfællesskabet er vi en del af NATO. Disse er vores vigtigste allierede, og det skal vi turde tage stilling til offentligt.

Kære færinger, ude og hjemme.

Det har været et særligt år. Et år fyldt med bekymring, forvirring og afsavn.

Men også et år med hjælpsomhed. Med glæde og kærlighed. Og med tillid.

Vi har genopdaget betydningen af et godt kram. Af fællesskab, samvær og nærvær.

Og jeg tænker meget på jer, som i år har været ramt af alvorlig sygdom. Jer i risikogruppen, som ikke fornemmede den varmende færøske omsorg på svære dage. Jeg ønsker jer god bedring og bedre tider i det kommende år.

Det har ligeledes gjort virkelig ondt, at vi ikke har kunnet udvise omsorg og medfølelse til jer, der har mistet i år. Må I finde fodfæste i sorgen og finde fred og trøst i varme minder.

2020 blev en dyrekøbt påmindelse om, at vi ikke kender dagen i morgen.

Vi ved, at det samme gælder for det kommende år.

Alligevel er jeg optimistisk.

Nu, hvor vi sætter årene ud igen og begiver os ud i et nyt år, er der gode udsigter. Mens flere lande ror baglæns, kan vi derimod lægge fra land med gåpåmod og styre fremad.

Lad os tage lærdommen og værdierne fra dette år med os.

Lad os fortsat imødegå alt, som vores land og folk bliver budt.

Lad os huske på, at mennesket ikke kan beskytte sig imod alt. At vi har ansvaret for hinanden, uanset om skæbnen rammer os alle samtidig eller enkeltvis. Og lad os bevare den uomtvistelige tillid til, at vi griber og hjælper hinanden, når det gælder – som vi altid har gjort her til lands.

Året, som vi lægger bag os, har gjort os stærkere. Jeg tror på, at vi om kort tid igen vil samles i glæde og alvor, og at vi snart får hverdagen tilbage.

For nu lysner det.

Godt nytår, kære færinger.

Gud velsigne Færøerne.